

Kiezen tussen goed en kwaad

Alida Groeneveld

Ieder kind heeft het recht zijn eigen keuzes te maken', was het commentaar van een van mijn dochters. Wat was het geval: tijdens een wandeling kwamen wij een ander gezin tegen en de vader van het gezin wilde graag dat zijn vierjarige zoon op het veilige voetpad liep. Zoonlief gaf er de voorkeur aan om op het hoger gelegen – en in zijn ogen spannender – dijkje te lopen. Het verschil van mening tussen vader en zoon was luid en duidelijk te horen. Het enige gevaar was dat de jongen van het dijkje zou rollen en met zijn voeten in een slootje terecht zou komen. Het hele gebeuren liep met een sissert af. Sinds die tijd is de uitdrukking in ons gezin vaste prik als er verschil van inzicht is tussen 'heel veilig' en 'ook wel een beetje spannend'.

Voor elk mens is het kunnen maken van eigen keuzes belangrijk, zo ook voor mensen met een verstandelijke handicap. De uitersten aan keuzes variëren van 'heel veilig' tot 'ontdekkend en ook wel een beetje spannend' en zijn aan de orde van de dag. Het kan bijvoorbeeld gaan over eten: groente en fruit of de ongezonde snack. Wel of niet op eigen gelegenheid naar het dorp, zo'n drie kilometer fietsen met onoverzichtelijke rotondes, of toch liever niet. Het is de kunst om de bewoners hierin te begeleiden.

De meeste cliënten hebben een mentor die hen ondersteunt bij vragen over vaccinaties, relatievorming, verandering van werk, enzovoort. Alles is erop gericht om de bewoner zelf te laten kiezen. De ene mentor geeft de cliënt ruimte om te exploreren, de andere neemt het hele besluitvormingsproces over, gemotiveerd met: 'Mijn zoon heeft een ontwikkelingsleeftijd van vier jaar, hij kan geen enkele keuze maken.'

Als er hierover een dilemma speelt, kom ik als geestelijk verzorger en gespreksleider moreel beraad in beeld. Begeleiding zit meestal op het spoor van ontdekkend leren. In een team wordt goed gekeken of bijvoorbeeld de relatie met het vriendinnetje vrijwillig en veilig is. Als de mentor een van de ouders is, zie ik nogal eens de neiging om heel beschermend te zijn. Enerzijds kan ik mij die visie wel voorstellen: je wilt het beste voor je kwetsbare kind, en alles wat maar mis zou kunnen gaan, wil je zoveel mogelijk wegnemen. Anderzijds: het kind mag dan wel een ontwikkelingsleeftijd van vier jaar hebben, het is ook volwassen, met volwassen behoeften en wensen. Het is een kunst om zowel bewoner als mentor bij deze vragen te begeleiden.

Het blijft laveren tussen de wens van autonomie van de bewoner, de begeleider die inzet op goed leven voor de cliënt en de mentor of ouder die veiligheid een heel belangrijke waarde vindt. Als er aan het einde van het gesprek begrip is voor elkaars positie en wensen, is er al veel gewonnen. Ik hoop altijd dat er nog een volgende fase komt, waarin de bewoner nog meer eigen keuzes kan maken en zo een eigen invulling aan zijn leven kan geven. Begeleiding en ouders kunnen een veilige context creëren, maar honderd procent voorkomen dat iemand valt – dat gaat niet.

Drs. A. Groeneveld is geestelijk verzorger bij zorginstelling 's Heeren Loo en redactielid van dit tijdschrift. E-mail: alida.groeneveld@sheerenloo.nl.